

ONDERZOEK NAAR INNING LUISTERGELDEN IN 1951

Al een fiks aantal jaren worden we in Nederland niet meer aangeslagen als het gaat om de jaarlijkse bijdrage voor kijk- en luistergelden, ook wel Omroepbijdrage genoemd. In een nog televisieloos tijdperk, er was slechts sprake van lichte vorm van experimenteren - was er destijds sprake van luisterbijdragen en over dit onderwerp werd in 1951 geschreven in de toenmalige Dagbladpers. Een tweetal bekende mensen uit de omroepwereld waren uitverkozen om in andere landen te onderzoeken of er een verschil was tussen het innen van kijkgelden in ons land en de te bezoeken landen, Duitsland en Zwitserland.

Dhr. P.A.M. Speet, destijds directeur van de KRO, en W. Vogt, directeur van de AVRO, mochten derhalve op studiereis. Na terugkomst uit Zwitserland werd er door de redactie van 'Het Gooi en Ommeland', tot 2 januari 1956 de naam van de latere, bekende, 'Gooi en Eemlander', een journalist gestuurd naar de AVRO studio om de ervaringen van Willem Vogt met een potlood en papier te registeren. Helaas was het in die tijd bij lange na niet gebruikelijk dat de naam van de schrijver onder het epos verscheen en dus dienen we het te doen met een naamloos artikel waarbij de journalist een aanvang nam met: 'Dezer dagen zijn de heren W. Vogt, directeur van de AVRO en P.A.M. Speet, directeur van de KRO, teruggekeerd uit Zwitserland, waar zij in Zürich een studie hebben gemaakt van de wijze, waarop daar de luisterbijdragen worden geïnd. Reeds eerder hadden zij, met hetzelfde doel, een reis ondernomen naar Keulen. De kwestie is namelijk, dat het tot de mogelijkheden behoort, dat bij de nieuwe regeling van het radiowezen in ons land - en opnieuw is toegezegd dat de nieuwe Radiowet in het komend zittingsjaar van de Tweede Kamer ter behandeling zal worden aangeboden - de inning niet meer via de P.T.T. maar via de NOZEMA zal gaan plaats vinden.'

P.A.M. SPEET
Collectie KRO

In eerste instantie was er in Nederland in 1927 al sprake van plannen tot invoering van luisterbijdragen. De toenmalige vijf omroepen, AVRO, VARA, KRO, NCRV en de VPRO bekostigden het maken van hun radioprogramma's door contributie bij hun leden te innen. In 1927 is er sprake geweest van het invoeren van een soort van luisterbijdrage maar een voorstel tot invoering en dus wijziging van de Telegraaf en Telefoonwet van 1904, kreeg geen meerderheid in de Tweede Kamer, waardoor de invoering niet plaats vond. In 1940 werd deze vorm van financiering alsnog goedgekeurd door de Tweede Kamer. Leden van omroepen werden verplicht 5 gulden per jaar via hun vereniging te betalen, terwijl niet leden een jaarlijkse bijdrage van 6 gulden, via de NOZEMA, dienden te betalen. Doordat Nederland in staat van oorlog met Duitsland kwam werd bovenstaand besluit niet in uitvoering gebracht. Op 19 december 1940 werd door de rijkscommissaris Seyss-Inquart het aan alle Nederlandse gezinnen opgelegd jaarlijks een bijdrage aan luistergeld te betalen, waarbij de P.T.T. werd aangewezen als incassobureau.

Wat was er in 1951 ondermeer opgenomen in het concept van de nieuwe Radiowet, dat ter behandeling aan de leden van de Tweede Kamer zou worden aangeboden? Er werd ondermeer vermeld dat de inning van de luisterbijdragen niet meer aan de P.T.T., maar aan de NOZEMA, de Nederlandse Omroep Zender Maatschappij, zou worden opgedragen. Het eerder vermelde bezoek van de beide directeuren van de AVRO en de KRO vond dan ook plaats in het kader van een onderzoek dat plaats vond in

opdracht van de directie van de NOZEMA. Men wilde een onderzoek naar de wijze, waarop in andere landen deze bijdragen werden geïnd, opdat men dit vergelijkbaar materiaal een zo efficiënt mogelijke wijze van inning van de luistergelden kon worden doorgevoerd.

W.Vogt
Collectie: P. Snoek

Uit het interview met Willem Vogt kwam ondermeer naar voren dat het systeem, dat in beide bezochte landen werd gevolgd, geheel verschillend was dan dat van het in ons land gehanteerde systeem. Bovendien verschilden de systemen, zoals in Duitsland en Zwitserland gehanteerd, ook volledig van elkaar. 'De Duitsers, die zeer gehoorzaam zijn in dergelijke zaken betalen trouw aan de postbode maandelijks twee mark, een niet gering bedrag, waarvan overigens een belangrijk percentage, omstreeks 15%, aan de inningskosten verloren gaat'. Dit kwam ondermeer daar men gebruik maakte van een zeer gedecentraliseerde administratie bij de Oosterburen. Ook in Zwitserland, zo bleek uit het onderzoek van Speet en Vogt, was men zeer loyaal in het nakomen van plichten, maar op een andere manier. Men beschikte er over een voor die tijd uiterst moderne en met een mechanische machine uitgeruste cartotheek, die tevens voor de telefoondienst werd gebruikt. Eenmaal per jaar kregen de omstreeks 1 miljoen luisteraars, diegene die een ontvangstapparaat in hun bezit hadden, een formulier thuis gestuurd, waarop zij via een postcheque hun jaarlijks verplichte bijdrage van 20 Zwitserse Francs dienden te betalen. Een deel van de bevolking kreeg toestemming het - via twee bijdragen van 10 Franc - per halfjaar te betalen. 'Binnen veertien dagen zijn vrijwel alle gelden binnen. De aanmaningen die

daarna door de mechanische administratie worden verzonden, zijn slechts uiterst gering. Het is een voortreffelijk systeem onder deze omstandigheden.'

Wel concludeerden beide heren dat elke wijze van inning afgestemd diende te zijn op de volksaard en de Nederlander was in dit opzicht nog wel eens een beetje vergeetachtig. Men vond dat het bestaande systeem van inning bepaalde voordelen had, want op elk postkantoor kon men radiozegels kopen en de kaart eens per jaar ingevuld inleveren. Wel was er weer een nadeel, want het in Nederland gehanteerde systeem vereiste een omvangrijke vorm van controle op de betalingsverplichting. Vogt stelde in het interview dat beide heren de verschillende voor- en nadelen zouden gaan verwerken in het rapport en het aan het bestuur van de Nozema zouden gaan voorleggen. Nog vele jaren werd deze vorm van incassering gehandhaafd waarna werd overgegaan tot invoering van de betalingswijze via de P.T.T. per girokaart.

De bijdragen werden in 1956 gewijzigd, door de invoering van de televisie, waardoor ook voor het kijken een geldelijke verplichting kwam. Men betaalde per toestel en dus waren er aparte heffingen en duurde dit tot 1969. Op 1 januari van dat jaar trad namelijk de 'Wet op de Omroepbijdragen' in werking en kwam er een gecombineerde heffing voor het in het bezit hebben van radio en televisie, genaamd Omroepbijdrage A. Had men alleen een radio in het bezit dan kon herziening worden aangevraagd en kreeg men vervolgens een Omroepbijdrage B toegewezen. Ook kwam op dat moment de heffing per toestel te vervallen; dus had men drie radiotoestellen in huis dan betaalde men er maar voor het in het bezit hebben van één toestel.

In 1988 kwam er andermaal een herziening van de omroepwet, waarbij de naamgeving werd omgezet in Mediawet. Vanaf dat moment kwam de gebruikelijke inning van de kijk- en luistergelden, op de jaren bekende wijze te vervallen. De Provinciale Staten kregen vervolgens de toestemming een

Provinciale bijdrage bij hun onderdanen te vragen van maximaal 10 gulden, voor ondersteuning van de regionale omroep. Dit bovenop de normale 'omroepbijdrage' en werd als een soort van belasting door de Provinciale Staten geïnd. Bij de eeuwwisseling, 1 januari 2000, kwam de verplichting tot betaling van een omroepbijdrage te vervallen en werd besloten de publieke omroepen in de toekomst te financieren uit de belastinggelden. Wel werden de kijker en luisteraar belast want ter compensatie van de afschaffing van de omroepbijdrage werd de eerste schijf van de inkomstenbelasting direct met 1,1% verhoogd.

HANS KNOT 2011